

THEMA

WOORDWIJS

Christus beheerst ons

Hoe in de brief aan de Kolossenzen wordt gesproken over onze verhouding tot Christus

J.P. van Bruggen

Onderlinge verhoudingen bepalen de omgangsvormen. Een mens is onder vrienden anders dan tijdens een sollicitatiegesprek. Hij is niet iemand anders, hij gedraagt zich wel anders. En dat heeft gevolgen.

Toewijding?

Het woord 'toewijding' brengt onze omgang met Christus ter sprake. Daarover is alleen goed te spreken wanneer er goed zicht is op onze verhouding tot Hem. In de wijze waarop wij ons geloof uiten, blijkt ons besef van de juiste verhoudingen. Nu wordt er wel van alles gezegd in de richting van onze Here. Soms klinkt het uitdagend. Soms ontroerend. Soms spreekt het ons aan, soms stoot het af. Maar waar het allereerst om gaat, is: komen de werkelijke verhoudingen tussen de Here en zijn volgelingen goed door in deze geloofsuitingen. Indien niet, dan kan 'toewijding', hoe oprecht gemeend en/of gepresenteerd, een vorm van verleiding zijn. Indien wel, dan kunnen wij er beter van leren, dan ons eraan te ergeren.

De afstand tussen Christus en ons

Omgangsvormen zijn bepalend voor wat er werkelijk aan contact plaatsvindt. Wanneer iemand zich familiair gedraagt tijdens een sollicitatiegesprek, werkt dat waarschijnlijk niet een gewenst effect uit. En een zakelijke opstelling maakt een vriendschap juist oppervlakkig. Zo is ook voor een goed verkeer met Christus een juist zicht nodig op zijn en onze plaats, op de onderlinge afstand, en de wijze waarop deze wordt overbrugd. Juist in de brief aan de Kolossenzen gaat het over de plaats van Christus in de schepping, en – naast vele andere dingen - over de wijze waarop Hij door gelovigen kan worden benaderd.

Op dat laatste concentreren we ons vanwege het onderwerp 'Toewijding'.

Over onze verhouding tot Hem wordt onder andere dit gezegd:

- gij zijt met Christus afgestorven aan de wereldgeesten (2:20)
- gij zijt met Christus opgewekt, zoekt de dingen die boven zijn (3:1)
- doodt de leden die op de aarde zijn... / doet dan aan, als door God uitverkoren heiligen en geliefden... (3:5 en 12)

Meerdere beelden

Wanneer we ons tot deze teksten beperken, valt meteen al op dat over de verhouding tot Christus in meerdere beelden wordt gesproken. Onze verhouding tot Christus is niet vast te leggen in één beeld. De bovenstaande woorden geven het beeld van 'dood en opstanding' en van 'verregaande zelftucht' en van 'geestelijke kleding'. Wanneer we een ander gedeelte uit de brief erbij pakken, bijvoorbeeld 1:17–23, dan zien we eveneens een veelvoud aan beelden. Soms is er sprake van overlapping (1:21 en 3:7), maar vaker geven de beelden weer een heel nieuw zicht op de verhouding tot Christus. De verhouding tot Christus is niet vast te leggen in één beeld. Dat is niet zo vreemd. De verhouding van een kind tot zijn ouders kent ook meer dimensies dan het woord 'ouder-kindrelatie' doet vermoeden. Een vader of moeder is 'verzorger', 'opvoeder', 'leraar', 'helper' en nog een heleboel meer. En de verschillende vormen van verantwoordelijkheid en afhankelijkheid spelen in het onderlinge contact een rol. De typering van de verhouding is iets om zorgvuldig mee om te gaan. Een woord als 'toewijding' wijst al in een speciale richting: de nadruk ligt met dit woord op de gelovige actie, dan wel reactie van de gelovige gericht op Christus zelf. Dit aspect krijgt in de brief aan de Kolossenzen maar beperkte aandacht. Een woord als 'onderwerping' aan Christus is breder, staat dichterbij de inhoud van deze brief en van het Nieuwe Testament als geheel.

Christus' plaats in de kosmos

Wanneer Paulus in deze brief schrijft over de verhouding tot Christus, begint hij niet met zijn verhouding tot ons, of onze verhouding tot Hem. Hij begint met de verhouding van Christus tot de Vader (1:13) en Christus' plaats in de kosmos (1:15-20).

Daarmee geeft hij een belangrijk signaal: wij kunnen met al ons geloof, al onze liefde en al onze toewijding niet verder komen dan het erkennen van een situatie die er ligt en die vaststaat. Wanneer wij Christus liefhebben, of ons onderwerpen aan Hem, wordt het er niet beter op in de kosmos, dan erkennen wij de verhoudingen zoals ze liggen. Wij voegen daar

niets aan toe.

Kennelijk is er Paulus in deze brief veel aan gelegen om zo te beginnen. Het lijkt bijna alsof hij in het begin de duidelijke aanleiding voor zijn brief (2:4-8) even vergeten is. Kolossenzen 2:9 laat echter zien dat het anders is: dat Paulus zo uitweidt over Christus' plaats in de schepping, is juist vanwege de zorgen die hij heeft dat zijn lezers zich niet meer bewust zijn van hun band met Christus.

Tegenstand ontmaskeren scheidt de nodige ruimte

Paulus schrijft aan mensen die wat kennis betreft, in de kinderschoenen staan. De verhouding tot Christus leren wij kennen uit brieven die aan vroege gelovigen zijn gericht. De kennis zal in de loop van de geschiedenis van de kerk toenemen, en het inzicht zal groter worden, maar de verhoudingen worden daar niet anders van.

Wat evenmin verandert, is de tegenstand. Ook deze is al vroeg op volle kracht aanwezig. De tegenstand slaat toe op een cruciaal punt: de verhouding tot Christus.

Paulus ontmaskert de tegenstand alvorens hij de juiste verhoudingen laat zien.

Deze werkwijze correspondeert met hoe Christus te werk ging. De ontmaskering van de duivel en zijn werk nam in zijn leven een primaire plaats in. Paulus gaat in deze brief, waarin de verhouding tot Christus centraal staat, ook zo te werk. Dat is het volgende hoofdpunt dat hieruit te halen is. Het duidelijk benoemen van de tegenstand, en het afwijzen daarvan, scheidt ruimte voor een goede omgang met God.

Behalve de plaats en de aandacht die Paulus aan de tegenstand geeft, is er nog iets van belang: de wijze waarop hij de tegenstand bespreekt. Hij is fel over de bedoelingen en effecten van de tegenstand die het werk van Christus ondergaat. Maar tegelijk is hij stellig: de tegenstand kan het werk van Christus niet teniet doen. Op de waarschuwing (2:8) volgt een uitvoerige weergave van de eenheid tussen Christus en zijn volgelingen, waarbij de doop centraal staat (2:9-15).

Een slaafse houding ligt ons wel

Daarmee is de link met het begin gelegd (2:15): de overwinning van Christus in de kosmos. En dan pas gaat Paulus spreken over wat als aanleiding van de brief kan worden gezien: de houding van de gelovigen. De aanwijzingen die hij geeft, staan niet in het kader van een (heilig) moeten, maar van de overwinning van Christus. Die overwinning maakt dat een slaafse houding bij christenen ongepast is (2:16-19). Kennelijk was er aanleiding voor om dit te zeggen. Hoewel slavernij niet iets lijkt waar een mens zich vrijwillig aan onderwerpt, lijkt dit gevaar voor christenen reëel. Onbetrouwbare mensen met doorzichtige bedoelingen brengen hen eerder in beweging dan de Here Christus zelf (2:16 en 2:20). De werkelijke omgang met Christus is bevrijdend, maar strakke leefpatronen, door mensen bedacht en opgelegd, spreken ook jonge christenen meer aan.

Leefpatronen

Pas als deze dreiging voldoende aandacht heeft gekregen, acht Paulus het moment gekomen om de band tussen Christus en zijn volgelingen uit te werken. Hij herinnert de gelovigen aan het feit: 'Gij zijt met Christus afgestorven aan de wereldgeesten'. Een krachtige uitspraak waarvan de precieze betekenis moeilijk is vast te leggen. Mijns inziens ben je in elk geval in de buurt, wanneer je denkt aan 'patronen'. Mensen leven volgens patronen. Moderne mensen doen dat misschien meer dan ooit. Deze leefpatronen werden vroeger religieus gekleurd. Vandaag worden leefpatronen bij voorkeur als 'neutraal' gepresenteerd. Wie zijn leven erdoor laat beheersen, komt (opnieuw) in de macht van mensen terecht. Dat was vroeger al niet anders.

De overwinning laten zien

Deze geweldige gebeurtenis - de bevrijding uit de macht van de wereldgeesten - kan met betrekkelijk gemak in de vergeethoek van ons leven belanden. Krachtig wordt deze overwinning in herinnering gebracht: een teken voor alle tijden, dat de apostel geeft.

Afgestorven betekent in elk geval: de wereldgeesten hebben hun werking gehad. Ze hebben zich uitgeleefd op Christus, totdat er niets meer voor hen te doen was, en ze Hem moesten loslaten. Datzelfde geldt ons. We beseffen vaak niet hoeveel kracht er door Christus voor ons is vrijgekomen. Hoe krachtig verleidingen en tegenstand in onze ogen ook zijn - het zijn overwonnen machten, en zo dienen wij ze te benaderen.

Bij dit beeld past een nederige houding. Maar niet de houding van een zondaar die zich steeds wentelt en keert in een onuitputtelijke woordenstroom van machteloze uitdrukkingen. Besef van vrijheid is fundamenteel in de omgang met Christus. Wanneer deze ontbreekt, zijn we kwetsbaar. Het is ook nu niet overdreven om hierop te letten. De voortdurende verleiding van nieuwe bindingen presenteert zich als 'bevrijding'. Ze krijgt vat op ons wanneer wij niet meer beseffen dat wij reeds bevrijd zijn.

Conclusie Kolossenzen 2:20

Onze houding tegenover Christus wordt gedragen door besef van vrijheid. Tegelijk is deze houding voor het behoud van onze vrijheid van levensbelang.

Een open verbinding met de toekomst

Even later zet Paulus de volgende stap (3:1): met Christus bent u opgestaan! Deze rijke beeldspraak is verbonden met de doop (2:12) en we vinden die ook elders bij Paulus (bijv. Rom. 6:4). Feit en oproep vormen hier één geheel. 'Met Christus opgestaan' betekent: 'de dingen zoeken die boven zijn'. Zonder het tweede is het eerste niet af en komt dat in de lucht te hangen.

Iets vergelijkbaars vind je in het doopformulier. Belofte en eis worden daar als de twee basiselementen van het verbond aangeduid. Volkomen terecht. Christus is ons niet alleen tot grond voor onze vrijspraak geschonken, maar ook tot vernieuwing van ons leven. Gods liefde voor zijn volk werkt zich uit in een leven dat niet meer los van Christus gezien kan worden (3:4). Daarmee wordt ons leven ook open naar de toekomst. Het echte leven breekt door als Christus terugkeert.

Ons leven en onze toekomst

Het kan even lijken alsof Paulus zegt: 'Ach, dit leven is maar tijdelijk, straks begint het pas echt...' Maar dergelijke gevaarlijke gedachten kom je juist bij de tegenstanders tegen. Paulus speelt de huidige, nog gebroken werkelijkheid niet uit tegen de verlore schepping. Hij wijst juist op de geweldige eenheid tussen beide. Die eenheid is niet zichtbaar, en ligt in ons leven allerminst voor de hand. In dit opzicht verschilt ons leven soms weinig van dat van Christus op aarde. Juist in het contact met onze Redder en Koning zal die eenheid uitkomen. Het ligt vandaag aan ons of die eenheid hoorbaar en zichtbaar wordt!

Alleen door het te blijven zoeken, vinden wij het koninkrijk van God. Zoeken betekent voor alles: concentratie. Niet met andere dingen bezig zijn. Je richten op één ding dat niet zichtbaar is. Of, in ons geval, op vele dingen die boven zijn. Ons uitgangspunt ligt niet in 'hoe wij ons voelen', maar in 'wat wij geloven en hopen'.

Conclusie Kolossenzen 3:1

Onze toekomst bepaalt vandaag de toon, en geeft lijnen aan die wij in ons leven volgen.

Een zekere houding

Wanneer we uitgaan van de wijze waarop Paulus zijn betoog opzet, en de aanwijzingen zoals we ze hierboven eruit hebben gelicht, dan moeten we wel de conclusie trekken dat Paulus uitgaat van een vastberaden houding, waarvan de zekerheid van de overwinning afstraalt. Paulus zelf heeft, ook tegenover de gemeente van Christus, (bijna altijd) deze houding.

Bij ons gaat het vaak anders. We klinken vaak zorgelijk. We zijn meesters in het vasthouden van zonde en ellende. In gebaren, woorden, gedachten en werken. En wanneer we eens stuiten op een christen die in onze ogen al te blijmoedig is, dan zijn we niet eerder tevreden dan wanneer we bij hem of haar ook de nodige mankementen hebben geconstateerd.

Begrijpelijke patronen. Maar zo binden we onszelf, en elkaar.

Een nieuwe mens worden

Paulus schuift de gebrokenheid en strijd niet weg, maar hij plaatst deze binnen het bovengenoemde kader. Dat ontnemt het klaagkarakter aan de dagelijkse strijd tegen zonde, tegen ongeloof en moedeloosheid. Het kan gewoon niet meer!

Vieze oude kleren, die wil je niet meer aan. Zeker niet als de nieuwe kleren klaar liggen.

Paulus gebruikt een alledaagse beeldspraak (3:12) voor iets waar op z'n minst jaren overheen gaan.

Karaktereigenschappen verander je niet van de ene op de andere dag. En voordat iemand je zou typeren als zachtmoedig, en vol innerlijke ontferming etc. Dat zijn Gods eigenschappen. Zo kennen we Jezus Christus, zo kennen we onszelf niet.

Maar hoezeer ons leven nog onder de smet van vuile gewoonten gebukt gaat (3:8), het staat een dagelijkse vernieuwing niet in de weg. En die houdt in dat wij Christus' leven aangrijpen als het leven dat wij willen leiden. Hoe onnatuurlijk het lijkt, voor een gebroken mens, voor een zondaar: iedere dag wil God ons aan zien komen: als mensen die tenminste één ding zeker weten: dat God ons niet zal weigeren wat Christus ons wil geven. Steeds meer hulpbehoevend, steeds minder hulpeloos.

Conclusie Kolossenzen 3:12

Typerend voor ons moet zijn een felle begeerte om te worden zoals Christus is.

Vragen:

1. Herkennen we bij onszelf een bepaalde aandrang om een slaafse houding aan te nemen?
2. Hebben wij, bijvoorbeeld als we gaan bidden, een sterk besef van Christus' macht? Kun je bidden om overtuigd te mogen worden van zijn macht, of moet je daar van tevoren al vol van zijn?
3. Hebben wij, binnen de Geref. Kerken (vrijg.) ook te maken met het gevaar van opgelegde regels die het levende contact met Christus verhinderen? Zo nee, hoe ontkomen wij aan dit gevaar? Zo ja, welke voorbeelden zijn ervan te geven, en wat is eraan te doen?
4. Hoe kunnen we van onszelf, en anderen, nagaan of we werkelijk vrij zijn? Is de vrijheid die Paulus beschrijft, een zaak van gevoel en verstand, of zit het dieper?
5. Laten we in gebed en contacten de houding zien die Paulus aangeeft?
6. Is het merkbaar dat onze omgang met Christus ons tot nieuwe mensen maakt (in de zin van 3:12)? Wanneer er in ons leven geen duidelijke verbetering waar te nemen is, wat moeten we daaraan doen?
7. Kunnen we hetzelfde zeggen voor de gemeente waar we toe behoren (3:13-17)?